

PŘENOS SLOVA A TEXTU

1. Starověk

1.1. Oralita

Po celou prehistorii lidstva fungovala pouze **ústní komunikace** ohraničená silou lidského hlasu. Komunikaci na delší vzdálenosti napomáhal optický nebo akustický signální systém. Výlučná orálnost komunikace měla dva důsledky: zůstala omezena na jednoduché společenské formy, jimž byl vlastní důraz na sociální homogenitu.

Orální fázi lidské komunikace není možné plně rekonstruovat, ovšem částečně ji lze přiblížit etnologickými studii a analýzou ranných písemných památek.

1.2. Písmo

K **oddělení orální kultury od literární** došlo s **písmem**, což představuje revoluční událost v kontextu dějin komunikace. Od tohoto okamžiku bylo možné obsah komunikace fixovat a uchovávat, díky čemuž se obsah stal nezávislým na odesílateli i příjemci a mohl se distancovat prostorově i časově. Písmo položilo základy společnosti v oblasti státu, práva, obchodu i víry. Zpočátku se ovšem na literární komunikaci mohla podílet jen nepatrná hrstka lidí.

Nejstarší známé **písmo** vzniklo v polovině 3. tisíciletí před Kristem v Mezopotámii, o několik málo století později se objevily egyptské hieroglyfy. Zpočátku se jednalo o obrázkové písmo. Okolo r. 1500 před Kristem se v blízkovýchodním prostoru vyvinula fonetická abeceda, která byla Řeky zdokonalena. Většina dnešních abeced s výjimkou dálnovýchodních písem je fonetická (např. řecká abeceda, latinka, azbuka, židovské a arabské písmo ad.)

Problémem byla omezení plynoucí z písemného materiálu. Kamenné, hliněné a voskové tabulky byly sice dobré vzhledem k své trvanlivosti, ale jinak byly nevyhovující. Ještě v antice však byl vynalezen papyrus a pergamen.

Čtení a psaní již nejsou primárními, ale sekundárními lidskými dovednostmi, kterým se musíme naučit. Zpočátku bylo písmo využíváno pouze pro vysoce formalizované až ritualizované účely (např. inventáře, zákony, smlouvy). S přechodem na literární komunikaci se změnil charakter myšlení. Rozhlasem a televizí 20. století ovšem lidstvo vstoupilo do věku sekundární orality.

1.3. Zpravodajství

Ke zprostředkování informací sloužili poštovní holubi, vlajkové signály, ohňové signály, běžci a také koňská a lodní pošta.

Z antiky pocházejí také **signální systémy telegrafického druhu**, přičemž se využívalo spíše optických než akustických signálů.

První důkazy o použití ohňových znamení pocházejí z doby perského krále Xerxa I. okolo roku 500 př. Kristem, další dokladuje zejména řecká literatura. Pro antickou zpravodajskou techniku platí, že šlo spíše o dějiny myšlenek než dějiny realizovaných systémů. Namnoze tehdejší člověk dokázal případné komunikační systémy vymyslet, ale nedokázal je realizovat.

Existence byrokraticky řízených říší starověku závisela již také na dobře fungujících komunikačních systémech, které vznikaly z vojenských a politických důvodů.

Perští králové zřídli **kurýrní a poslovskou službu**, která spočívala na štafetovém systému. Vynikající byl poštovní systém v Římské říši, nazývaný **cursus publicus**, který zasahoval i do těch nejvzdálenějších provincií. Systém vyžadoval funkční silnice i přepravní stanice, v nichž bylo možné měnit posly a koně. Římská pošta sloužila výlučně vojsku a státní správě.

Cursus publicus přepravovala úřední dopisy psané na dřevěné, kovové nebo voskové destičky, hliněné střepy, len, kůži, papyrus nebo pergamen, které převáželi poslové zvaní tabelarii. Pro ně byly připraveny vozy a koně na velkých silnicích, přičemž finanční náklady přepravy musela hradit provinční správa. Přepravovány byly také úřední osoby. Pojem pošta pocházel z tehdejšího označení stanice – posita statio. Pošta dokázala denně překonat okolo 75 km, v případě naléhavých zpráv mohla být ještě rychlejší. Např. naléhavá zpráva z Říma do Mohuče putovala 7 dní.

S pádem Římské říše zanikla komunikační služba pošty. Se stěhováním národů odpadly jak materiální, tak politické a kulturní předpoklady pro její fungování.

2. Středověk

2.1. Úvod

Ve středověku ještě připadla **komunikační hegemonie oralitě a vizualitě** (prostřednictvím obrazu). I v ranném středověku ovšem existovala úzká intelektuální elita působící v kontextu církevních struktur a koncentrovaná obvykle v klášterech gramotná.

Komunikace ve středověku však nespočívala výlučně na komunikaci ústní, ale také **písemné**, jíž se účastnily především kláštery a univerzity. Rovněž pronikání právního ducha do středověkého úřadování vyžadovalo písemnou komunikaci. Písemný styk se rozšířil zvláště v pozdním 12. a během 13. století. Psaly se dopisy, nařízení, výnosy, kupecké knihy za účelem účetnictví, obchodní záznamy, pachtovní, nájemní a prodejní smlouvy, registr listin, rádci, městské kroniky.

Ve vrcholném středověku se menší část dvorské šlechty učila číst.

Existovalo stále více knih mimo kláštery, a sice v univerzitních a městských knihovnách a v knihovnách bohatých šlechticů a měšťanů.

Šíření knih znepokojovalo církve, která odpovídala drastickými opatřeními. Heretici, dříve odsuzováni ke zpovědi nebo vězení, byli nyní hojně usmrčovani.

V r. 1232 papež Řehoř IX. zřídil soud s kacíři, **inkvizici**, a jmenoval dominikány papežskými inkvizitory. Od r. 1252 bylo dle papežského nařízení v těchto věcech dovoleno i mučení.

Rychlé využití knihtisku v praxi, bylo dáno tím, že již v předchozích stoletích se vytvořily příhodné podmínky pro **přechod od orální k literární komunikaci**. Tisk měl takový úspěch, protože literární publikum vzniklo již ve 12.-13. století. V pozdním středověku s jeho nárokem na individualismus lze pak nalézt kořeny budoucí veřejnosti.

Používání latiny jako jazyka vzdělanců sice omezovalo přístupnost a recepci písemné komunikace, na druhé straně však právě latina umožňovala dorozumění napříč dobovými zemskými a jazykovými bariérami a přispívala k internacionalitě středověku.

2.2. První zpravodajské sítě

S rostoucím obchodem vznikaly ve velkých městech **první korespondenční systémy** přinášející zprávy. Zprávy, které informovaly o cenách, burzovních kurzech, sněmech, válečných událostech, žňových výnosech, daních či obchodních transpotech, byly opisovány ručně v korespondenčních kancelářích obchodních firem a bankovních domů a byly určeny obchodníkům a finančníkům. Prim tu hrála především Itálie, odkud se idea korespondence šířila do západní Evropy.

3. Novověk

3.1. Úvod

Rozhodujícím posunem při tezauraci a přenosu informace se stal **vynález knihtisku**. Vedle toho ovšem **ke vzniku zprvu neperiodických** a později **i periodických novin přispěla pošta a korespondenční systémy**.

3.2. Pošta

Zboží a informace se stále přesouvaly z místa na místo velmi pomalu.

Např. dopis z Benátek do Lisabonu dorazil za 4 týdny, taktéž z Damašku do Benátek. List z Kastilie do Peru putoval osm týdnů.

Vznik pošty umožnil rostoucí objem dálkového obchodu, byrokratizace státní správy a obecně vyšší potřeba výměny informací.

Pošty nejprve sloužily úředním a oficiálním potřebám, soukromé zásilky byly přepravovány příležitostně. To, co pošta provozovala neúředně, náleželo držiteli poštovních privilegií. Díky tomu, že podíl soukromých zásilek rostl, postupně se pošta proměňovala z oficiálního kurýrního zařízení ve veřejný prostředek dopravy zpráv, zásilek a cestujících.

Pošta přinesla důležitý prvek pravidelnosti, opakování, řádu.

Po počátečních etapách budování **benátské pěší pošty v Itálii** v ranném 15. století a **jízdní pošty ve Francii** za Ludvíka XI. ve druhé polovině 15. století, se vytváření pošty ujal nejintenzivněji římsko-německý císař Maxmilián I., který potřeboval pravidelné spojení mezi Nizozemím a ostatními habsburskými državami. Organizací pošty byl pověřen Franz von Taxis (Francesco Tasso).

Nejvýznamnější evropskou poštou se stala právě říšská **thurn-taxisovská pošta**, která sloužila vládním a správním účelům, avšak protože císaři za konzumované služby často neplatili, přijímala rovněž soukromé objednávky.

Nejprve vzniklo stálé poštovní spojení mezi Innsbruckem, kde sídlil císař Maxmilián I., a císařskou rezidencí Mechelen u Bruselu. V r. 1504 byla zřízena poštovní linka mezi Vídní a Bruselem, r. 1516 z Německa do Říma a Neapole. K prvním linkám patřily také trasy Milán-Brusel-Amsterdam, Vídeň-Praha, Vídeň-Prešpurk a další.

Na rozvoji poštovního systému v říši se dlouhodobě podílel právě rod Thurn-Taxisů. V r. 1516 se Franz von Taxis stal vrchním poštmistrem v říši a dokázal na tomto základě, především díky informační kontrole nad spojením s Nizozemím, vybudovat mocné rodové impérium. V r. 1616 rod Thurn-Taxisů zaujal úřad říšského poštmistrovství dědičně.

Taxisovská pošta se ovšem v říši dostávala do ostrých konkurenčních sporů s poštovními systémy některých německých teritoriálních států nebo měst.

Taxisovští jízdní poslové dokázali za den urazit 160 km, v horách jeli 6 kilometrů za hodinu, v nížině 8-10 km za hodinu. Jezdci byli po čtyřech milích, tedy 30 km střídání. Vzdálenost mezi Benátkami a Augsburgem překonali za šest dnů, konkurenční augsburská pošta na to potřebovala osm dní.

3.3. Korespondence

Korespondence fungovala po celý středověk, přičemž existovaly různé komunikační techniky a organizační formy. Lze předpokládat, že s nimi operovaly všechny feudální útvary.

Propracovaný systém zpravodajství měla především **církev**, přičemž jejím uzlovým bodem byl Řím, a dále významná řádová či univerzitní centra.

Komunikovat ovšem potřebovala také sféra dálkového obchodu. Rostoucí směna, zejména pak finančnictví, vyžadovaly kumulaci informací o ekonomických i politických poměrech v nejrůznějších, často i velmi vzdálených oblastech. Na tomto poli vystupovaly především městské korporace jako cechy, gildy, bratrstva, městské magistráty a kanceláře, bankovní domy a obchodní firmy.

Pro vznik žurnalistiky je korespondence velmi důležitá, neboť se stávala přístupnou širšímu okruhu osob. Prvotní adresát záměrně poskytoval – nechával kolovat – svou korespondenci, případně z ní vyjímal určité části a nechával je opisovat. Postupně se v rámci korespondence zrodil zvyk řadit informace určené širšímu okruhu na konec dopisu, případně do speciální přílohy, která byla ponejvíce označována jako *nova*, *novissima*, *aviso*, *cedula*, *pagella*, *zeddel*, *beilage*. Tato část, v průběhu času stále obsáhlejší, se postupně osamostatnila.

Odloučení privátní části dopisu od veřejné je důležitým okamžikem pro vznik zpravodajství jako takového. Pokud byly „dopisy“ využívány ke komerčním účelům, lze hovořit již o psaných novinách. K intenzivnímu dopisovému styku docházelo především na rozšiřujících se obchodních trasách. V první polovině 16. století se zrodilo **psaní korespondencí jako povolání a informace se stala zbožím**, přičemž klíčovou roli v tomto kontextu hrál proces tržní výroby a zájem kupeckého a bankovního kapitálu.

3.4. Nástup novin

Evropa byla pokryta **hustou sítí korespondentů a komunikátorů**, kteří zajišťovali pravidelnou a stálou informační výměnu. Zvýšila se hustota a efektivnost těchto sítí. I v 17. století si na tomto poli udržela klíčovou pozici písemná korespondence, odkud pronikaly méně významné, sekundární informace do tisku. Souběžně tato korespondenční infrastruktura a objem zpravodajského materiálu vzrostly natolik, že umožňovaly vydávání novin.

Poštovní struktura přitom prostřednictvím své frekvence určila periodicitu (obvykle týdenní) vydávání periodických titulů. Jen v těch nejvýznamnějších obchodních centrech, kde se křižovaly obchodní trasy, docházelo ke zvýšení periodicity na tři či čtyři vydání do týdne. S poštou přicházely jak samotné informace, tak noviny, vydávané ve městech, kterými poštovní linka vedla.

4. Moderní éra

4.1. Úvod

Rychlost přepravy informací byla až do moderní doby závislá na koňské síle, případně na síle primárního přírodního pohonu (např. pomocí plachty poháněné větrem v případě námořní přepravy). V souvislosti s procesem industrializace, s první vědecko-technickou revolucí na přelomu 18. a 19. století, však byl zapojen také sekundární energetický zdroj v podobě parního pohonu. I dopravu zasáhla industriální revoluce zosobněná vynálezem parního stroje, což vedlo k dopravní revoluci. Na přelomu 18 a 19. století dochází rovněž k vynálezu nejprve optického a později elektrického telegrafu.

4.2. Doprava

Revolucí v dopravě nebyla přeprava zboží i osob úplně nové dimenze. Vzdálenosti byly dotud překonávány s pomocí koňské síly zhruba stejně dlouho ve starověku, středověku i novověku.

Během 19. století se doprava radikálně zlepšila a přímo překotně zrychlila .

Silniční síť zhoustla a cestující přestali být závislí na počasí a roční době. Skutečnou revoluci však přinesla až **železnice**, která také cestování velmi zlevnila.

Železnice mimořádně urychlila poštovní styk, jenž se zároveň také zlevnil, přičemž se v Evropě propojily tarifní sazby.

Pokrok nastal rovněž v **námořní dopravě**. Budovaly se velké a rychlé zaoceánské plachetnice, které dokázaly ujet až 500 km denně. Brzy se na scénu dostaly i parníky z oceli, s nimiž bylo možné překonat Atlantik dvakrát tak rychle, tedy za dva až tři týdny. Ke zvýšení rychlosti námořní přepravy přispěl rovněž Suezský kanál otevřený na konci 60. let 19. století.

Nastal věk hromadné dopravy. Přepravována byly zemědělská produkce i suroviny a to do značně vzdálených míst. **Vznikl tak rozsáhlý tržní prostor, docházelo k propojování v kontinentální i světovou ekonomiku.**

4.3. Telegraf

Rozhodující pokrok v kontextu přepravy zpravodajského materiálu v 19. století představoval **vynález telegrafu**.

Na přelomu 18. a 19. století Francouz Claude Chappe zkonstruoval **první funkční systém optického telegrafu**.

Jeho základ tvořil dřevěný stožár, na jehož špici bylo upevněno velké rameno s pohyblivými se postranními křídly. Jejich různá postavení představovala kódy písmen abecedy. K tomu bylo ovšem třeba postavit telegrafní stožáry, a sice v takové vzdálenosti, aby otočná signalizační ramena byla viditelná dalekohledy. Tento systém byl poprvé vyzkoušen v roce 1791, v době, kdy revoluční Francie přešla k centralističtějšímu správnímu modelu departmentů. První depeše byla dodána 16. srpna 1794 z Lille do Paříže; linka měla 16 stanic. Vynález telegrafu dal podnět k rozvoji telekomunikací, obdobné systémy se záhy uplatnily i v jiných západoevropských zemích.

Chappův telegraf byl **ve Francii** využíván výhradně k politickým a vojenským účelům. Jeho instalace kopírovala zájmy francouzské armády.

Není nijakým divem, že telegraf podporoval i Napoleon, třebaže mu zpočátku zkrátil rozpočet. V roce 1806 byla vystavěna linka do severní Itálie (Lyon-Milán); v roce 1812 Napoleon nařídil vybudovat na lince Paříž-Štrasburk odbočku z Met do Mohuče. Veřejnost byla ovšem z využívání telegrafu vyloučena, což bylo zapříčiněno šifrováním (Chappe ovšem již roce 1800 předpokládal využití telegrafu i pro obchodní účely).

V době restaurace zůstaly v provozu 4 telegrafní linky o celkové délce 5 000 km s 534 stanicemi, spojujícími navzájem 29 měst. Telegraf byl primárně využíván pro policejní účely. Okolo r. 1830 patřil optický telegraf k všednímu obrázku každého francouzského města. Na kostelech a věžích existovaly stožáry s pohyblivými křídly. Díky tomu mohlo vojsko mezi Paříží a Štrasburkem telegrafovat během šesti minut.

Jako přelomový se ukázal až **vynález elektrické telegrafie v r. 1837**. V souvislosti s tím bylo třeba vyřešit problémy s kódováním zpráv, telegraf také potřeboval přijímač, který by zaznamenával signál. Jako mezinárodní kód byl přijat systém Samuela Morse, vynálezce realizovaného telegrafního systému, který byl uveden do provozu 24. května 1844 na trati Washington-Baltimore.

Postupně docházelo ke **zpřístupnění telegrafu veřejnosti**; uživatelé burzy a železniční společnosti byly prvními zákazníky.

V polovině 50. let 19. století byla již telegrafními linkami propojena celá Evropa, v r. 1858 byl položen první podmořský kabel mezi Evropou a Amerikou.

Elektrický telegraf urychlil společenskou komunikaci a také jí změnil. Obzvláštní význam měl také pro tisk, který mohl nyní dostávat zprávy mnohem rychleji.

Dopis podaný v Paříži v r. 1856 obdržel adresát v Berlíně o dva dny později. Přitom ještě informace o pádu Bastily dorazila do Londýna o tři dny později, do Vídně o osm dní později a do Berlína dokonce o 14 dní později.

Nová technika dala podnět ke vzniku telegrafních kanceláří, později zpravodajských agentur. V polovině 19. století **vznikly tři velké zpravodajské agentury**: Havas v Paříži, Reuter v Londýně a Wolff v Berlíně, které v r. 1870 uzavřely kartel a rozdělily si zpravodajsky svět mezi sebe.

„Telegrafní spojení mělo pronikavý vliv na formulaci předávaných informací a rozsáhle ovlivnilo změny žurnalistického stylu, nejprve v americkém tisku, postupně však i v dalších zemích. Zvýšil se důraz na faktografii zpráv, stručnost sdělení i kompozici novinových článků, někdy proti lepšímu přesvědčení nebo k nelibosti představitelů tradiční žurnalistiky.“ (Köpplová, Barbara-Köpl, Ladislav: Dějiny světové žurnalistiky 1. Celý svět je v novinách. Novinář, Praha 1989, s. 222-223 .).

4.4. Počátky zpravodajských agentur

Nutnost pohotového zpravodajství si ve Velké Británii uvědomoval především list *The Times*, který si už ve 30. letech 19. století zřídil speciální expresní kurýrní službu.

Vývoj zpravodajství v USA významně posunula americko-mexická válka 1846-1848, během níž si vydavatelé uvědomili, jak reflexe válečného násilí zvyšuje náklady tištěných médií.

Nákladnost jednotlivých systémů přepravujících informace vedla ke spojování sil a ke **vzniku prvních zpravodajských agentur. Přelomem byl vynález telegrafu**, který nutil k úspornosti i stručnosti.

Ve Velké Británii, konkrétně v Londýně, založil zpravodajskou agenturu 14. října 1851 **Julius Reuter** (1821-1899), který pocházel z Německa a původně se jmenoval Israel Beer. Reuter se poučil díky svému působení ve francouzské agentuře Havas. Trvalo ovšem několik let, než se Reuteru podařilo proniknout do velkého londýnského tisku – poprvé r. 1858 u *Morning Advertiser*. Brzy pak následovaly ostatní velké deníky, nakonec *The Times*.

V r. 1859 uzavřel Reuter smlouvu o spolupráci s agenturami Havas (Francie) a Wolff (Německo), jíž si agentury zpravodajsky rozdělily svět a snížily své náklady. Novou dohodu o rozdělení světa uzavřely tyto agentury **na počátku 70. let 19. století**. Tito tři de facto monopolisté v následujícím půlstoletí **téměř rozhodovali o tom, co se mohou lidé v různých zemích dozvědět o jiných zemích a národech**.

Havas přinášela zpravodajství z Francie, Švýcarska, Itálie, Španělska, Portugalska, Latinské Ameriky a společně s Reuterem také z Egypta, **Reuter** ze zemí Britského impéria, Osmanské říše, Dálného východu a též Egypta, **Wolff** z Německa, Rakouska-Uherska, Nizozemí, Skandinávie, Ruska a Balkánu, **AP** z USA.

V r. **1865 se Reuter stala akciovou společností** s kapitálem 50 000 liber. Díky tomuto kapitálu si Reuter mohl zajistit podmořské kabelové spojení s Německem a začal používat i podmořský kabel mezi Velkou Británií a USA. Tato spojení zajistila Reuteru mohutný rozvoj a následně dominantní postavení.

První americká tisková agentura vznikla v květnu **1848** v New Yorku, nesla název **New York Associated Press (AP)**. V průběhu desetiletí se měnila, avšak v boji s konkurencí si budovala zpravodajský monopol.

Teprve v r. **1907 založil E. W. Scripps United Press Association (UP)** a v r. **1909 W. R. Hearst International News Service (INS)**. Tyto zpravodajské agentury byly nejvýznamnějšími institucemi tohoto typu v USA před první světovou válkou.

V r. 1914 používalo služeb AP 100 novin, INS 400 titulů a UP až 500.

Nový systém zpravodajství měl **vliv i na podobu zprávy**, na její rozsah i formulaci. Zpráva již nebyla hodnocena podle literárních měřítek, nýbrž dle účtu za telegrafní poplatek.

Značný vliv však mělo i působení velkých masových listů s jejich důrazem na atraktivnost či dokonce senzačnost zprávy, ohledem na skutečná či fiktivní přání čtenářů či zálibou v triviálních tématech.

Vzdor vši konkurenci **měly novinové koncerny společné zájmy**.

Např. již **Associated Press musela zprávy utvářet** tak, aby je mohly využívat jako informační zdroj politicky protivné noviny. Za občanské války (1861-1865) bylo udržení neutrality obzvláště těžké. **Aby neztratila žádného zákazníka, propagovala Associated Press nový vzor zpravodajství: „objektive reporting“, obsahovou vyváženost zprávy.** Nyní byla neutralita vynucena komerčně cílenými rámcovými podmínkami. Tato dobrovolná autocenzura, **„objektivita, se stala tržní známkou žurnalistického zpravodajství.**

Noviny mezitím beztak získávaly tytéž obsahy, např. short stories, krátké historky. Potřeba **short stories** byla stupňována, protože reklamní část víkendového vydání byla stále hustší a potřebovala více materiálu pro redakční část. Z týchž důvodů bylo třeba používat stále více obrázků, byly to však tytéž **agenturní fotografie.**

4.5. Telefon

19. století, v němž byly inovace na poli zpravodajské techniky stále častější a rychlejší, přineslo také vynález **telefonu**. Ten ovšem spočíval na komunikaci dvou lidí a sám o sobě nemohl být nástrojem masové komunikace, nýbrž jen pomocným prostředkem v jejím předpolí. Fyzikálně spočíval problém v tom, jak přeměnit jazykovou vibraci na jednom místě v elektronickou vibraci, přenést ji vedením a na jiném místě ji zpětně přeměnit do slyšitelné podoby. První

praktické řešení našel v 60. letech Němec Philipp Reis. Bylo však třeba dalšího technického zlepšení, aby byl telefon prakticky použitelný. K tomu dospěl až Američan Graham Bell v polovině 70. let 19. století.

V r. **1876** vynalezl **Alexander Graham Bell** v USA **první upotřebitelný telefon**. Vzápětí založil **Bell Telephone Company** a s ní nové průmyslové odvětví.

Tisk reagoval na telefonizaci **váhavě**. Telefony sice přinášely informace s vyšší mírou aktuálnosti, ty se však musely, protože byly šířeny ústně, převádět do písemné podoby, což představovalo určité zdržení. Právě díky tomu zůstala v novinách telefonizace za informačním zprostředkováním pomocí telegrafu.

4.6. Gramofon

Jak úzce se křížil vývoj optických a audiálních médií v pozdním 19. století, není nikde tak evidentní jako u **Thomase A. Edisona**, který vytvořil vedle kinetoskopu také „mluvící stroj“, který nazval **fonografem**; koncem r. 1877 si jej nechal patentovat. Jehla přenášela tóny na cínovém válci. Edison viděl funkci fonografu primárně jako diktovacího zařízení.

Z Německa pocházející **Emile Berliner** přišel na myšlenku nahradit válec jako nosič zvuku šelakovou deskou. V září 1897 v USA patentoval svůj vynález pod jménem **gramofon**. Nový vynález se jen těžko prosazoval. V r. 1894 přišly první hrající gramofony a s nimi i příslušné gramofonové desky na americký trh. **Zvukové desky rozhodně přispěly k veřejnému šíření hudby jakéhokoliv druhu a zasáhly též do privátní sféry člověka. Deska měla pro hudbu funkci multiplikačního efektu, sociálně měla kulturně demokratizující účinky.**

4.7. Rozhlas

Můžeme-li na počátku 20. století hovořit o počátku éry plurimediality, pak proto, že **díky rozhlasu se objevilo další nosné médium masové komunikace**. Jako jiná média masové komunikace měl také rozhlas svou **technickou prehistorii**.

V r. 1832 učinil Michael Faraday první úvahu o šíření elektromagnetických vln. **Rozhodující vývoj** se na tomto poli odehrál **ve druhé polovině 19. století**. V r. **1865** přišel skotský fyzik **James Clark Maxwell** se svou **teorií elektromagnetických polí**. Avšak teprve jeho německý kolega **Heinrich Hertz** dospěl r. **1888** experimentálně k **prokázání elektromagnetických vln** a jejich – až na vlnové délky – ke světlu připodobněným vlastnostem. Jaký to mělo význam, se odrazilo i v tom, že Hertz (Hz) se stal měrnou jednotkou pro kmitočty.

Protože H. Hertz zemřel předčasně, bylo dáno jiným, aby dále rozvíjeli jeho objev a připravili jej k praktickému využití. Francouz **Edouard Branly** studoval vodivost různých materiálů a

v r. **1890** vyvinul **jiskrový generátor**. V r. **1894** začínali Ital **Guglielmo Marconi** a Rus **Alexander Popov** s **pokusy s přenosem**. O dva roky později dospěl Popov ke zprostředkování slov Heinrich Hertz na vzdálenost 250 m. Mezitím do Anglie přesídlivší **Marconi** sestavil v r. **1898 první radiotelegrafické spojení mezi Anglií a Irskem**, tři roky poté mezi Evropou a Amerikou.

Pro samotný vznik rozhlasu bylo důležité, že Němec **Ferdinand Braun** vyráběl u Berlína „**zdvojené kmitové okruhy**“ a napomohl tak bezdrátové telegrafii k většímu dosahu. **Obloukový vysílač Dána Valdemara Poulsena (1906)** vystřídal až dosud používaný jiskrový vysílač E. Branbyho. Poulsen vytvořil přijímač konstantního zvuku, neodmyslitelný předpoklad pro přenos řeči a hudby.